

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра біології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Гарант освітньої програми

Віктор КАРПЕНКО

“ 21 ” лютого 2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«БІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ПАТОГЕННИХ
МІКРООРГАНІЗМІВ»**

Освітній рівень: другий (магістерський)

Галузь знань: 09 Біологія

Спеціальність: 091 Біологія

Освітня програма: Агробіологія

Факультет: плодоовочівництва, екології та захисту рослин

Умань – 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Біологічні основи діагностики патогенних мікроорганізмів» для здобувачів вищої освіти спеціальності 091 Біологія другого (магістерського) освітнього рівня освітньої програми *Агробіологія*. Умань: Уманський НУС, 2023. 12 с.

Розробник: *Заболотний О.І., кандидат с.-г. наук, доцент*

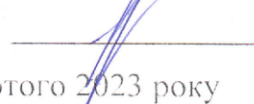
 Олександр ЗАБОЛОТНИЙ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри біології
Протокол від 22 грудня 2022 року № 9

Завідувач кафедри
біології Лариса РОЗБОРСЬКА
22 грудня 2022

Схвалено науково-методичною комісією факультету *плодоовочівництва, екології та захисту рослин*

Протокол від 21 лютого 2023 року № 5

Голова Андрій ТЕРНАВСЬКИЙ
від 21 лютого 2023 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 09 Біологія	<i>Обов'язкова</i>	
Модулів – 2	Спеціальність 091 Біологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		1-й	–
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		Семестр	
Загальна кількість годин –120		2-й	–
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 5,0	Освітній рівень – другий (магістерський) Освітня програма – Біологія	Лекції	
		18 год.	–
		Практичні, семінарські	
		–	–
		Лабораторні	
		22 год.	–
		Самостійна робота	
80 год.	–		
		Вид контролю – екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – оволодіння теоретичними основами основи діагностики патогенних мікроорганізмів та формування знань про її найважливіші аспекти.

Завдання – формування в студентів теоретичних знань з діагностики патогенних мікроорганізмів з метою опанування її самостійного проведення.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки здобувачів вищої освіти. Навчальна дисципліна «Біологічні основи діагностики патогенних мікроорганізмів» є обов'язковою та має вагоме значення у структурно-логічній схемі підготовки фахівців і тісно пов'язана з іншими дисциплінами, зокрема: інтегративна регуляція фізіологічних функцій, теорія збереження біорізноманіття, біомоніторинг, знаннями яких студенти повинні оволодіти.

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі біології при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Спеціальні компетентності:

- СК04. Здатність аналізувати і узагальнювати результати досліджень різних рівнів організації живого, біологічних явищ і процесів.
- СК07. Здатність діагностувати стан біологічних систем за результатами дослідження організмів різних рівнів організації.

Програмні результати навчання:

- ПР04. Розв'язувати складні задачі в галузі біології, генерувати та оцінювати ідеї.
- ПР06. Аналізувати біологічні явища та процеси на молекулярному, клітинному, організменному, популяційно-видовому та біосферному рівнях з точки зору фундаментальних загальнонаукових знань, її а також за використання спеціальних сучасних методів досліджень.
- ПР07. Описувати й аналізувати принципи структурно-функціональної організації, механізмів регуляції та адаптації організмів до впливу різних чинників.
- ПР13. Дотримуватися основних правил біологічної етики, біобезпеки, біозахисту, оцінювати ризики застосування новітніх біологічних, біотехнологічних і медико-біологічних методів та технологій, визначати потенційно небезпечні організми чи виробничі процеси, що можуть створювати загрозу виникнення надзвичайних ситуацій.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Становлення мікробіології як науки

Тема 1. Розвиток мікробіології як науки. Загальні уявлення про фітопатогенні мікроорганізми

Topic 1. Development of microbiology as a science. General ideas about phytopathogenic microorganisms

Змістовий модуль 2. Особливості морфологічної та анатомічної будови мікроорганізмів

Тема 2. Морфологія фітопатогенних мікроорганізмів

Тема 3. Анатомічна будова фітопатогенних мікроорганізмів

Змістовий модуль 3. Особливості культивування мікроорганізмів

Тема 4. Живильні середовища. Умови культивування фітопатогенних мікроорганізмів

Модуль 2

Змістовий модуль 4. Вчення про імунітет

Тема 5. Види імунітету

Змістовий модуль 5. Патогенні мікроорганізми

Тема 6. Патогенні коки та клостридії

Тема 7. Патогенні рикетсії, мікоплазми та віруси

Тема 8. Патогенні гриби

4. Орієнтовна структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 1												
Змістовий модуль 1. Становлення мікробіології як науки. Морфологічні та анатомічні особливості мікроорганізмів												
Тема 1. Розвиток мікробіології як науки. Загальні уявлення про фітопатогенні мікроорганізми Topic 1. Development of microbiology as a science. General ideas about	12	2	–	2	–	8						

<i>phytopathogenic microorganisms</i>													
Разом за ЗМ 1	12	2	–	2	–	8							
Змістовий модуль 2. Особливості морфологічної та анатомічної будови мікроорганізмів													
Тема 2. <i>Морфологія фітопатогенних мікроорганізмів</i>	12	2	–	2	–	8							
Тема 3. <i>Анатомічна будова фітопатогенних мікроорганізмів</i>	14	2	–	4	–	8							
Разом за ЗМ 2	26	4	–	6	–	16							
Змістовий модуль 3. Особливості культивування мікроорганізмів													
Тема 4. <i>Живильні середовища. Умови культивування фітопатогенних мікроорганізмів</i>	16	4	–	4	–	10							
Разом за ЗМ 3	16	4	–	4	–	10							
Разом за М 1	56	10	–	12	–	34							
МОДУЛЬ 2													
Змістовий модуль 4. Вчення про імунітет													
Тема 5. <i>Види імунітету</i>	14	2	–	2	–	10							
Разом за ЗМ 4	14	2	–	2	–	10							
Змістовий модуль 5. Патогенні мікроорганізми													
Тема 6. <i>Патогенні коки та клостридії</i>		2	–	2	–	12							
Тема 7. <i>Патогенні рикетсії, мікоплазми та віруси</i>		2	–	2	–	12							
Тема 8. <i>Патогенні гриби</i>		2		4		12							
Разом за ЗМ 5		6	–	8	–	36							
Разом за М 2		8	–	10	–	28							
Усього годин	120	18	–	22	–	80							

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма

	Не передбачено навчальним планом		
--	----------------------------------	--	--

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
	Не передбачено навчальним планом		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Мікроскопічні методи дослідження фітопатогенних бактерій <i>Microscopic methods of phytopathogenic bacteria research</i>	4
2	Способи приготування і рецептура середовищ для культивування фітопатогенних бактерій	4
3	Відбір і підготування зразків для фітобактеріологічних досліджень	4
4	Мікробіологічний посів фітопатогенних бактерій на тверді, рідкі та напіврідкі живильні середовища	4
5	Виділення патогенних мікроорганізмів із уражених органів рослин на прикладі фітопатогенних бактерій	4
6	Визначення патогенних властивостей бактерій	2
	Разом	22

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Елементи будови клітини патогенних мікроорганізмів	4
2	Систематика патогенних мікроорганізмів	4
3	Хімічний склад патогенних мікроорганізмів	4
4	Фактори, які впливають на хімічний склад патогенних мікроорганізмів	4
6	Розмноження фітопатогенних бактерій	4
6	Хемоавтотрофне живлення патогенних мікроорганізмів	6
7	Гетеротрофні мікроорганізм	6
8	Паратрофне живлення мікроорганізмів вуглецем	6
9	Аміноавтотрофне живлення бактерій азотом	6
10	Типи взаємовідносин між мікроорганізмами	6

11	Виділення чистих культур патогенних мікроорганізмів	6
12	Мікробіологічна діагностика патогенних спірохетів	6
13	Мікробіологічна діагностика патогенних стрептококів та стафілококів	6
14	Методи культивування та індикації вірусів	6
15	Мікробіологічна діагностика спірохетозів	6
Разом		80

9. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

10. Методи навчання

Традиційні методи (технології) навчання:

Лекція – логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів. Лекція покликана формувати в студентів основи знань з певної наукової галузі, а також визначити напрямок, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять та самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни.

Практичне заняття – вид заняття, на якому студенти під керівництвом викладача шляхом виконання певних відповідно сформульованих завдань закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування. Практичне заняття включає проведення контролю знань, умінь та навичок, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів.

Консультація – вид навчального заняття, на якому студент отримує від викладача відповіді на конкретні питання або пояснення окремих теоретичних положень, чи їх практичного використання. Протягом семестру з навчальних дисциплін проводяться за встановленим деканатом розкладом.

Інноваційні методи (технології) навчання:

Проблемні лекції – направлені на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами; увага студентів концентрується на матеріалі, який не знайшов відображення в підручниках. При викладанні лекції студентам даються питання для самостійного розмірковування, проте лектор сам відповідає на них, не чекаючи відповідей студентів. Система питань у ході лекції спонукає студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Робота в малих групах – використовується з метою активізації роботи студентів при проведенні практичних занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє свою особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практичні заняття за формою і змістом.

Мозковий штурм – метод розв'язання невідкладених завдань за дуже обмежений час, суть якого полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Дистанційне навчання – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційне навчання в Уманському НУС здійснюється відповідно до положення «Про систему управління навчанням MOODLE Уманського національного університету садівництва» <https://www.udau.edu.ua/assets/files/legislation/polozhennya/2016/Polozhennya-pro-sistemu-upravlinnya-navchannyam-Moodle-Umanskogo-NUS.pdf>

Дисципліна «Біологічні основи діагностики патогенних мікроорганізмів» для дистанційного навчання розміщена на платформі «MOODLE»

11. Методи контролю

Пріоритетним напрямом контролю рівня засвоєння студентами матеріалу з курсу є *поточний контроль*.

Об'єктами поточного контролю є:

Письмове опитування (у. т. ч. ЕСЕ). Здобувачі дають лаконічні відповіді на питання, передбачені під час вивчення курсу письмово, або у вигляді реферативного повідомлення, або у вигляді ЕСЕ. Оцінюванню підлягають правильність та конкретність відповіді на поставлене питання. Позитивним є формування відповідей на основі основної та допоміжної літератури за останні десять років.

Усне опитування. Здобувачі дають відповіді в усній формі на питання пов'язані із теоретичними або практичними аспектами теоретичної частини дисципліни. Оцінюванню підлягають правильність та конкретність відповіді на поставлене питання. Позитивним є лаконічність та переконливість під час відповіді.

Тестування. Проводять письмово або за допомогою систем дистанційного навчання. Передбачає вибір однієї/та/або правильної відповіді на конкретне питання передбачене теоретичною частиною курсу або його структурним елементом.

Активність (під час обговорення, тощо). Оцінюванню підлягають частка участі здобувача у вирішенні колективного завдання, активність, вмотивованість та креативність під час обговорення проблемних питань.

Прояв лідерських якостей. Оцінюванню підлягають прояви лідерських якостей, які полягають у здатності генерувати нові ідеї; панорамність мислення; здатність до самоаналізу; здатність працювати в колективі; відповідальність за виконання важливих завдань; потреба в досягненні позитивного результату; здатність вести конструктивні переговори; здатність змінювати стиль керівництва відповідно до конкретної ситуації.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1			Модуль 2					Екзамен	Загальна сума балів
35			35					30	100
ЗМ 1	ЗМ 2		ЗМ 3	ЗМ 4	ЗМ 5				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
8	9	9	9	9	9	9	8		

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Заболотний О.І Біологічні основи діагностики патогенних мікроорганізмів. Методичні рекомендації до виконання лабораторних занять студентами другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 091 – «Біологія». – Умань, 2022. – 82 с.

15. Рекомендована література

Базова

1. Люта В.А., Кононов О.В. Мікробіологія з технікою мікробіологічних досліджень та основи імунології. Загальна мікробіологія: підручник. К.: Здоров'я, 2006. 512 с.
2. Гудзь С.П., Гнатуш С.О., Білінська І.С. Мікробіологія: Підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 360 с.
3. Федорович У.М. Спеціальна мікробіологія / У.М. Федорович. – Львів : Ахіл, 2002. 475 с.
4. Кривцова М.В., Ніколайчук М.В.: «Екологія мікроорганізмів». Навчальний посібник. 2011. 184 с.
5. Протченко П.З. Загальна мікробіологія, вірусологія, імунологія. Вибрані лекції: Навч. посібник. Одеса: Одес. держ. ун-т, 2002. 298 с.
6. Пирог Т.П. Загальна мікробіологія: Підручник. К.: НУХТ, 2010. 623 с.
7. Ястремська Л.С., Малиновська І.М. Загальна мікробіологія і вірусологія. К. НАУ, 2017. 232 с.

Допоміжна

8. Гирін В.М. Посібник з медичної вірусології. К.: Здоров'я, 1995. 367 с
9. П'яткін К.Д., Кривошеїн Ю.С. Мікробіологія з вірусологією та імунологією К.: Вища шк., 1992. 431 с.
10. Козловська Г.В. Патогенні клостридії. К.: НАУ, 2008. 42 с
11. Гудзь С.П., Перетятко Т.Б., Павлова Ю.О. Загальна вірусологія. Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 263 с.
12. Климнюк С.І., Ситник І.О., Творко М.С., Широбоков В.П. Практична мікробіологія. Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. 438 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://repo.dma.dp.ua/83/1/%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%B%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C1.2.pdf>
2. <https://kbb.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/28/2018/02/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96-%D0%B2%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D1%96%D0%B2%D0%BA%D0%B8-%D0%B4%D0%BE-%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%8C-%D0%B7-%D0%BC%D1%96%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.pdf>
3. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2076/1/Mikrobiolohiya.pdf>

- 16. Зміни, що відбулися у робочій програмі у 2022-2023 н.р.**
- Робочу програму розроблено вперше